

ITARDO

Coll d'~, a l'alta vall d'Àreu (Vall Ferrera): per on es passa a la vall de Sotllo (sota la Pica d'Estats), venint de *La Revuira* (BCEC febr. 1935); jo hi vaig 5
passar baixant de la Pica l'a. 1933 (cf. BDC XXIII, 326): és ja prop de la desembocadura de Sotllo a la Noguera d'Àreu, però és necessari passar-hi perquè l'acabament de la vall és massa rostrat.

ETIM. La més òbvia seria el NP germ. ITHARD, ben 10
conegut en les fonts germàniques (Först. 945): un altre cpt. de la mateixa arrel *Itharis* es continua en l'oc. ant. *Itier*, i en la forma *Ités*, o *Aités*, m'és conegut justament com propi d'Esterrí a d'Àneu.

Com que tanmateix és singular un NP germ. en un 15
paratge tan isolat d'alta muntanya; trobo més versemblant un basquisme, en aquesta zona on abunda tant: d'una arrel basca per a 'segar collites': *itaitu*, d'on *itai* o *igiti* (Azkue § 8): la -RR- basca de vegades es diferencia en -rd- en les relíquies dels nostres 20
dialectes: *gavarra* > *gavarda*, *esquerre* > *esquerdo*; i una derivació ITARR d'aqueixa arrel no fóra formació gens extraordinària. D'aquí potser el be-navarrès *Itharcé* 'redoute', te. de Zuraide (P. Raymond D.T. B.Pyr.); i potser també el bc. *itoti* 'gotera'. Per al sign. 25
toponímic comparariem *penya-segat*. Més arbitrari fóra postular un *yet ardo* = oc. ant. *get* «jet», «larmier», combinat amb ARDUUS 'escarpat', com en el grup de *Montardo*, *Estanyardo*, *Arduix* etc. (llocs pròxims): d'on 'trajecte rostrat' (en efecte recordo que m'hi vaig 30
enfilat a força de braços).

Ítia, V. *Ítria*

ITONA

Partida del terme de Riola (Ribera Baixa de Xúquer) (XXXI, 66.17).

ETIM. Probablement del'àrab *hitân*, «paredes de 40
tapia» (PAlc. 342b22; RMa s.v. *paries*), que és el plural del mot àrab *hâ'it*, que en la llengua clàssica significa 'paret en general' i altres accs. secundàries 'jardí, verger' (Dozy, *Suppl.* I 337). En àrab vulgar la *a* darrere la *h* té timbre molt velar. J.C. i J.F.C.

ÍTRIA, ITRIS, i (BEN)ÀTIGA

En el vol. I hem donat explicacions d'aquests noms (pp. 52 i 169). No les repetirem i em limitaré a afegir-hi 50
algunes dades i altres noms que llavors no tinguérem a mà.

Itris: Convent de Nra. Sra. de *Itris*, a extramurs de la Ciutat de Mallorca, a.1630 (BSAL VII, 10a) segons doc. d'uns que a peu del Convent pretenen fer uns 55
tints l'a. 1661 (BSAL VIII, 449a). N'era prior Ant. Priu,

el 1733 (BSAL VII 315b). En direcció a *Son Valero* i a *Sta. Margarida* hi havia la poss. d'*Ítria*, per on entrava a ciutat l'aigua de la *Font de la Vila* (BSAL III 32a, 318-9). S'explica pel mateix nom que *Atria*, *Bini-* (vol. I, 52): si bé hi cooperarien, d'una banda l'ètimon d'*Itris* (Alcúdia, explicat en el v. I, p. 169) almenys per la *r*, i el de *Àtiga* (Ben-I, (vol. I, 52), almenys en l'accentuació, car aquest prové de l'arrel aràbiga 'ty; cf. els NPP algerians 'Ati i 'Atfiya. (GGAlg.)

Sense la -r-, com en aquests, però en forma paral·lela a *Itria* i *Àtiga* tenim el nom de la *Casa d'Ítia*, a L'Alguenya (XXXVI, 64.21): encara que la imela no feia arribar la *i* aràbiga fins a *i* més que en el dialecte granadí, quan hi havia alguna altra infl. palatal (com una *i* de la síl·laba següent) també en l'àrab de València s'observa el resultat *i*, segons els exs. reunits per Ribera en la doctrina d'Ayala, i per nosaltres en bastants NLL).

De la forma amb *r*, tenim un altre descendent en el nom *Idrella*, que llegim en docs. de 1192 i 1200 del *Cart.* de Poblet; cf. el NP *yidri* en GGAlg.; al qual s'adheriria el sufix del superlatiu islàmic -*el-Lab* —cf., però, art. supra—. Separem-ne el nom menor arag. *La Itas de Chmenea*, que recullo a Olocau del Rei (comarca de Morella, però ja parla aragonès) derivat de l'arag. ant. *itar* = cast. *echar*JECTARE.

IVARS

(1) IVARS d'*Urgell*, poble gran i antic 12 k. a l'O de Tàrraga en direcció a Balaguer, a més de 30 de Lleida.

Pron. loc.: *ibárs* a Mollerussa, Casac. 1920; id. en les enq. de 1956 i 1964, a Vilagrassa, Bellvis, El Poal, 35
Gomés, Fondarella i a la vila mateixa (XV 99-101).

MENCIONS ANT. 1069 *Yarcb* (*MarcaH* 1151, 7f) (*ch* com a símbol de ç, com en alguns textos arcaics), 1099: addició final a l'Acte de C. de l'esgl. de Guissona: «--- Claresvalls, Agilela, Spigol, Barhene et de 40
Yarcs» (*MarcaH* 1210.40); 1154-59, butlla: «castrum *Yuarç* ----» (Kehr, *Papsturk.* p. 370); 1165, *Yuarç* (ib. 411); 1175: *Vuarçio* (ib. 461) (ultracorrecció segons el duplicat *uaç vuatz aviat* VIVACIUS); 1179: cit. amb Utxafava (*Cart.* Poblet, p. 65); 1181 45
(CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 469); 1196: castrum *Itarç* (MiretS., *Templ.* 311, amb *Comalats*, p. 312); 1207 R. de *Itarz*, 1231: *Yuarz* (CCandi *Mi. Hi. Ca.* I, 74), 1279: vicarius eccliesie d'*Itarz* (*Rat. Decim* 183); 1280: R. d'*Itarz* (ibid. p. 201); 1359: castell d'*Itars* (*CoDo.ACA* XII, 60).

(2) IVARS de *Noguera*, poble amb mun. vora la Noguera Ribagorçana, 25 k. a l'ONO. de Balaguer.

Pron. loc.: *ibárs*, oit a Alfarràs, Algerri i Torrelameu, Casac. (1930); id. a les enq. de 1957, en el poble mateix (XVII, 152-155) i els veïns.